

педагогічної діяльності, зокрема взаємодії з учнями, тісно пов'язана з мотивацією, яка визначає актуальність діяльності, а також перспективу її розвитку у бажаному напрямі або перенесення в інші галузі. Готовність формується більш успішно, якщо у педагога розвинена позитивна мотивація засвоєння професійних педагогічних знань та вмінь.

Список джерел:

1. Абдуллина, О.А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего образования* [Текст] / О.А.Абдуллина. – М.: Просвещение, 1990. – 133 с.
2. Васильєва, М.П. *Теоретические основы деонтологической подготовки педагога: Дис. ... д-ра пед.наук: 13.00.04* [Текст] / М.П.Васильєва. – Х.: ХДПУ им. Г.С.Сковороды, 2003. – 432 с.
3. Глазкова, И.Я. *Подготовка будущего учителя к организации учебного диалога в профессиональной деятельности: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* [Текст] / И.Я.Глазкова – Х.: ХДПУ им. Г.С.Сковороды, 2003. – 270 с.
4. Єфіменко, П.Б. *Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* [Текст] / П.Б. Єфіменко // Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2003. – 19 с.
5. Кобзев, М.С., Страхов, В.И. *Психолого-педагогические основы внеаудиторной работы в педагогическом вузе* [Текст] / М.С.Кобзев, В.И.Страхов // *Профессиональная направленность внеаудиторной работы в педагогическом вузе.* – Саратов: Изд-во СГПИ, 1985. – 138 с.
6. Кузьмина, Н.В. *Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности: Автореф. дис. ... д-ра пед.наук* [Текст] / Н.В.Кузьмина. – Л., 1965. – 39 с.
7. Ліненко, А.Ф. *Готовність – як передумова творчої педагогічної діяльності* [Текст] / А.Ф. Ліненко // *Формування творчої особистості вчителя для оновленої національної школи: в 2 ч.* – Умань: УДПІ, 1993, Ч. 1. – С. 104.
8. Милерян, Е.А. *Психология формирования общетрудовых умений: Автореф. Дис. ... д-ра пед.н.* [Текст] / Е.А.Милерян. – Л., 1968. – 55 с.
9. Сластенин, В.А. *К вопросу о профессионализме учителя общеобразовательной школы* [Текст] / В.А.Сластенин // *Советская педагогика.* – 1973. – № 5. – С. 72-81.
10. Троцько, А.В. *Теоретические и методические основы подготовки студентов к воспитательной деятельности в высших педагогических учебных заведениях: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* [Текст] / А.В. Троцько – К.: Институт ППО, 1997. – 54 с.
11. Хмель, Н.Д. *Теоретические основы профессиональной подготовки учителя: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук.* [Текст] / Н.Д. Хмель. – Киев, 1986. – 46 с.

ЧЕРЕДНИК О.В.,

асистент кафедри управління навчальними закладами
Державного вищого навчального закладу
“Донбаський державний педагогічний університет”,
кандидат педагогічних наук

УДК 37.014.5

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ІНТЕНЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Безперервна освіта розглядається як постійне збагачення творчого потенціалу особи; орієнтується на цілісний розвиток людини впродовж усього життя. Система думок щодо освітньої практики проголошує навчальну діяльність людини невід'ємним і природним складником її способу життя, передбачає необхідність побудови специфічно освітніх ланок, розрахованими на всі періоди дорослого життя.

Ключові слова: освіта, безперервна освіта, людина, творчий потенціал, навчання, знання, здібності, розвиток, уміння.

Непрерывное образование рассматривается как постоянное обогащение творческого потенциала личности; ориентируется на целостное развитие человека на протяжении всей его жизни. Система взглядов на образовательную практику провозглашает учебную деятельность человека неотъемлемой и естественной составляющей частью его образа жизни, предусматривает необходимость построения специфических образовательных звеньев, рассчитанных на все периоды взрослой жизни.

Ключевые слова: образование, непрерывное образование, человек, творческий потенциал, учеба, знание, способности, развитие, умение.

Lifelong education is examined as a regular enriching of creative potential of personality; oriented on integral development of a person during all his life. System of points of view to educational practice proclaims educational activity of a person as inalienable and natural making part of his way of life, foresees the necessity of completion of educational stair with the new stages, intended for all periods of person's life.

Keywords: education, lifelong education, man, creative potential, studies, knowledge, ability, development, skill.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Питання про те, чи можна вивчитися, здобути освіту один раз на все життя, не є новим для суспільства. Ідея безперервного навчання виникла в далекому минулому. Перші питання щодо необхідності навчатися часто зустрічаються в стародавніх писаннях: Біблії, Корані, у висловах Платона, Арістотеля, у народних висловах типу «Вік живи – вік учись». Провісником сучасних уявлень щодо безперервної освіти стали педагогічні думки Я. Коменського [7, с.212]. У трактаті «Загальна рада виправлення справ людських» учений писав: «Як для всякого роду людського весь світ – це школа, від початку до кінця століть, так для кожної людини його життя – школа, від колиски до труни». Сенека стверджував: «Вчитися ні в якому віці не пізно», але треба говорити: кожен вік призначений для навчання, ті ж межі відведені людському життю й людській школі [5, с.110-111].

Основоположником сучасних уявлень щодо безперервної освіти визнано Яна Амоса Коменського, педагогічна спадщина якого містить ядро думки, що втілена в наші дні в концепції безперервної освіти.

Ідея безперервності освіти отримала нові інтерпретації у країні після 1917 р., чому сприяло формування нової системи освіти. Проте, до кінця 60-х років минулого століття концепцію безперервної освіти було провалено, вона так і не встигла стати центральною освітньою системою. Епізодичні звернення до цієї проблеми базувалися на інтуїції окремих учених і практиків.

Сам термін «безперервна освіта» уперше вжито в 1968 році в матеріалах ЮНЕСКО, а після публікації доповіді комісії під керівництвом Е. Фора (1972) ЮНЕСКО ухвалено рішення про те, що безперервна освіта визнається основним принципом, «керівною конструкцією» для нововведень чи реформ освіти у всіх країнах світу [3].

Отже, ідея безперервної освіти виникла дуже давно, але гостру необхідність у її реалізації людство почало відчувати з кінця ХХ ст. Це пояснюється динамічністю соціально-економічного й духовного розвитку сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі до праць із вивчення педагогічних явищ можна зарахувати праці видатних педагогів Ю. Бабанського, В. Краєвського, Г. Щедровицького. Педагогічні теорії професійної освіти розглядали В. Беспалько, А. Новіков, М. Вікуліна, Г. Мухаметзянова та інші. Концепції педагогічної освіти вивчали такі науковці, як А. Беляєва, І. Лернер, В. Слободчиков. У науковій літературі під час розгляду регіональних підходів щодо розвитку систем освіти спираються на

дослідження таких авторів, як Г. Вовків, Ю. Громико, В. Загвязінський та інші.

Формулювання цілей статті. Основна мета безперервної освіти – збагачення творчого потенціалу людини, що забезпечує постійний розвиток здібностей, прагнень і можливостей, а також різнобічний саморозвиток та збагачення духовного світу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У наукових пошуках та енциклопедичних словниках визначено, що: освіта – це цілеспрямований процес виховання та навчання на користь людини, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином (що навчається) встановлених державою освітніх рівнів [9].

Основною на нашу думку є проблема модернізації змісту освіти, приведення його у відповідність до найновіших досягнень сучасної науки, культури й соціальної практики. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, до пріоритетів освіти сьогодення зараховують уміння оперувати такими технологіями та знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей у цьому суспільстві. Важливим сьогодні є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися впродовж життя.

Освіта сьогодні ставить перед собою нове завдання – сформувати в учня вміння навчатися. У шкільній освіті сьогодні домінують такі тенденції, як запровадження основної низки знань, своєрідного основного мінімуму, на якому вибудовується подальший комплекс знань, умінь, стосунків, навичок, компетентностей; формування цілісного сприйняття світу; оновлення змісту традиційних дисциплін [10, с.52-55]. Зміст суспільних та природничих наук на початку ХХІ ст. спрямовано насамперед на збереження доквілля, формування культури світу, полікультурності та толерантності, гуманістичних цінностей, громадянських якостей людини, її демократичного світогляду.

Трансформація змістових компонентів освіти зумовлює перетворення технологій їх реалізації. На передній план виходять інформаційні технології, дистанційне навчання, які охоплюють мережі університетів та шкіл, систему підготовки кадрів та підвищення кваліфікації, застосовуються в сфері обміну педагогічною інформацією. Усі названі й інші перетворення, що відбуваються у процесі модернізації змісту освіти, повинні відповідним чином фіксуватися в освітніх стандартах, які створюються.

Безперервна освіта – цілеспрямоване отримання й засвоєння людиною знань, умінь і навичок, способів діяльності впродовж усього життя для підтримки необхідного рівня загальноосвітньої та професійної підготовки. Це цілісний процес, що забезпечує поступальний розвиток творчого потенціалу особи й усебічне збагачення її духовного світу. Окреслений процес містив сприятливі зміни соціального статусу людини [4].

Констатуємо, що освіта відповідає вимогам суспільства, що змінюється, але людина все життя постійно поповнює, розширює, уточнює багаж своїх знань, підвищує загальну й професійну культуру, розвиває свій творчий потенціал.

У центрі уваги ідеї безперервної освіти перебуває сама людина, її бажання та здібності, розвитку яких приділяється основна увага. Безперервна освіта орієнтується на цілісний розвиток людини, на підвищення можливостей трудової та соціальної адаптації.

Спочатку ідея безперервної освіти розроблялася як проблема освіти дорослих. При цьому враховувалися тези сучасної психології про те, що розвиток людини не обмежується межами дитинства, а триває впродовж усього життя, і тим успішніший, чим кваліфікованіша допомога, що вона отримує ззовні [2]. Передбачалося, що безперервна освіта полегшить людині зміну соціальних ролей у різні періоди життя, підтримає та поліпшить якість індивідуального й колективного життя через особистий, соціальний і професійний розвиток.

У сучасній концепції безперервну освіту розглядають як постійну форму всього життя людини, починаючи з раннього віку. У процесі освіти людина відвідує не тільки спеціальні навчально-виховні установи, а й спілкується з членами родини, стає слухачем наукових центрів, неформальних об'єднань, цікавиться засобами масової інформації тощо. Освіта дорослих та ефективність навчання дітей тісно пов'язані між собою, при цьому не вимагається особливих доказів того, що культурні, соціально активні батьки, компетентні педагоги – необхідна умова для успішного розвитку дитини. І, навпаки, у ситуації малограмотного оточення дитина не може здобути справжньої освіти [1].

Безперервна освіта – це діяльність людини, орієнтована на набуття знань, усебічний розвиток і розвиток її здібностей разом із формуванням умінь навчатися й підготовкою до виконання різноманітних соціальних і професійних обов'язків... [9].

Основні принципи безперервної освіти можна сформулювати таким чином:

1. Орієнтація освітньої системи на людину, на деякі її індивідуальні й основні потреби.

2. Широкий демократизм освітньої системи, доступність, відвертість будь-якого ступеня й форми освіти кожному незалежно від соціального положення, національності, фізичного стану тощо.

3. Швидке реагування освітньої системи на особливості інтересів різних категорій населення, а також стилів і темпів навчання.

4. Розвиток різних форм освітніх послуг, що дозволяють кожному ними скористатися в зручному для них вигляді, у необхідному об'ємі, відповідному місці, у будь-який час.

5. Використання дистанційного навчання для забезпечення отримання людьми освіти на будь-якому етапі їх життєвого шляху [8].

Методи та форми освіти: викладач виконує функції організатора навчання та забезпечує індивідуальний підхід у ньому. Домінують продуктивні, активно-творчі методи навчання, що пропонують самостійну й творчу діяльність проблемно-практичного характеру. Вчитель намагається дати не тільки знання, але й досвід їхнього самостійного здобуття. Навчання ґрунтується за індивідуальним принципом, при якому кожен учень має можливість просуватися вперед в освоєнні матеріалу власними темпами [6].

На початку XXI ст. відпрацьовується система безперервної освіти, яка повинна забезпечити взаємодію всіх чинників освіти людини. Провідна роль у цій системі належить освіті, яка закладає основи різнобічного розвитку особистості, забезпечує основу для продовження освіти й самоосвіти. У системі безперервної освіти самоосвіта посідає особливе місце, тому важливо розвивати вміння людини самостійно оволодівати знаннями, здійснювати пошук інформації, працювати з джерелами інформації тощо.

Зміни в системі освіти вимагають навичок безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання й передачі знань.

Безперервним є навчання, яке має місце протягом усього життя індивіда, і яке обумовлене інтенсивним оновленням знань і умінь, необхідних для успішної та ефективної професійної діяльності і, відповідно, швидкою зміною соціальних та економічних умов, що висувають нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [11].

До особливостей навчання зараховуємо: використання досвіду тих, хто навчається; підвищення здатності до генерації власного; вибіркове сприйняття інформації; неоднорідний склад учасників; критичне ставлення до інформації, зіставлення з досвідом; мотивація. Принципами навчання є: актуальність, практична спрямованість, взаємодія на рівноправній основі тощо.

Зауважимо, що знання мають широке практичне спрямування та є основою повсякденних рішень людини. Формування розуміння різноманітності життя суспільства сприяє створенню потреб у

пізнанні законів, а також усвідомлення необхідності поглиблення знань та діяльності цивілізованого суспільства. Отже, безперервна освіта надає можливості для вдосконалення процесу та успішного застосування способів активізації діяльності слухачів, що так само дозволить позбутися стереотипів, авторитарного управління та перейти до системи наукової організації підтримки й стимулювання пізнавальної самостійності, створення умов для творчості.

Турбота про безперервність освіти знаходиться в центрі соціальної політики багатьох держав, а сама безперервна освіта стає масовим рухом, у якому інтегруються навчання, праця, дозвілля людей.

Висновки. Для кожної конкретної людини освіта має виражену особисту значущість. Процес здобуття освіти для сучасної людини робить змістовним та натхненним її життя, забарвлює його різноманітними емоціями, задовольняє потреби в пізнанні, спілкуванні, самоствердженні. У процесі освіти виявляються й розвиваються потенційні здібності особи, здійснюється її самореалізація, формується «людський образ». За допомогою освіти людина адаптується до життя в суспільстві, набуває необхідних для цього знань і вмінь.

Інформаційне суспільство змінює стиль і спосіб життя людей. Його основою стають комп'ютерні технології з їх фундаментальною функцією заміщувати чи посилювати розумову працю людини. Зростає значення інформації як стратегічного ресурсу розвитку цивілізації, посилюється роль засобів масової комунікації, змінюється процес підготовки людини до життя, характер освіти й виховання.

Система безперервної освіти поширена у всьому світі. Вона містить усі види освіти й виховання, які

кожна людина отримує впродовж усього життя: дошкільне, початкове, середнє спеціальне, вище, академічне, додаткове тощо.

Ми живемо в цікавий час змін, а безперервна освіта для кожного з нас неодмінно стане умовою життєвого успіху.

Список джерел:

1. Асмус, В.Ф. Античная философия [Текст] / В.Ф. Асмус. – М.: Просвещение, 1981. – 315 с.
2. Астахова, В.И. Трансформация социальных функций высшего образования в современных условиях [Текст] / В.И. Астахова – Х, 1999. – 288 с.
3. Герасіна, Л.М. Оновлення сучасної вищої школи в контексті глобальних проблем освіти [Текст] / Л.М.Герасіна.– Х, 1994. – 176 с.
4. Гипертекстовый словарь методических терминов [Текст] – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ht.ru/on-line/dictionary/>.
5. Гончаренко, С.У. Український педагогічний словник [Текст] / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
6. Кларин, М.В. Инновации в обучении. Метафоры и модели [Текст] / М.В. Кларин. – М.: Наука, 1997 – 202 с.
7. Коменский, Я.А. Великая дидактика [Текст] / Я.А. Коменский – Избр. хрестоматии. – М.: Просвещение, 1988 – 488 с.
8. Лігоцький, А.О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем [Текст] / А.О. Лігоцький. – К., 1997. – 142 с.
9. Ожегов, С.И. Словарь русского языка [Текст] / С.И. Ожегов; [под ред. Н.Ю. Шведовой]. – 21-е изд. перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1989. – 924 с.
10. Сидоренко, О.Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі [Текст] / О.Л. Сидоренко. – Х., 2000. – 98 с.
11. Якуба, О.О. Освіта як соціальний інститут [Текст] / О.О Якуба. // Соціологія: навч. посібник. – Х., 1996. – 112 с.